

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos> E-mail: cbos@pol.pl

BS/6/5/94

DAŻENIA EDUKACYJNE POLSKIEGO SPOŁECZEŃSTWA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

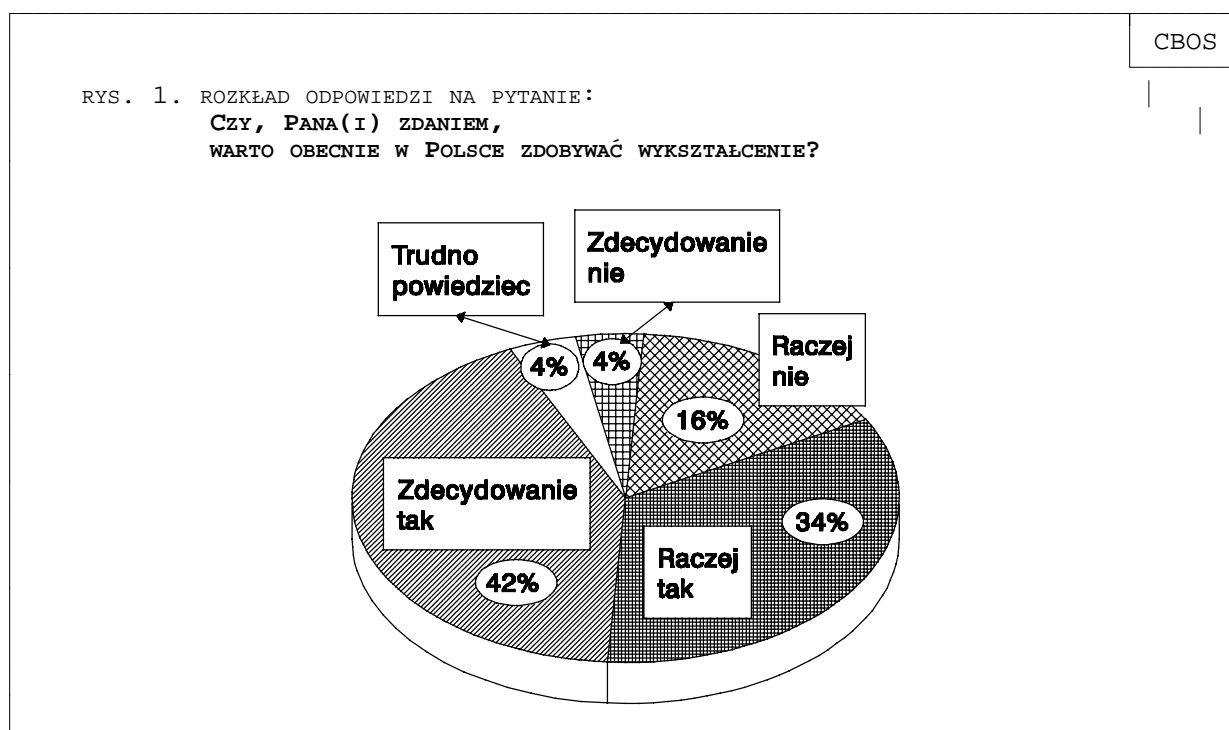
WARSZAWA, STYCZEŃ '94

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

W warunkach gospodarki rynkowej dróg do sukcesu jest wiele. Jak wykazały wyniki badań pomocne może być posiadanie wykształcenia¹. We wcześniejszym komunikacie była mowa o postrzeganiu wykształcenia jako wartości, obecnie zaś zaprezentujemy opinie Polaków o tym, czy warto obecnie kształcić się w naszym kraju, a także omówimy ich dążenia edukacyjne².

Společne dążenia edukacyjne

Wśród ankietowanych zdecydowanie przeważa przekonanie, że obecnie w Polsce warto zdobywać wykształcenie - sądzi tak trzy czwarte respondentów, podczas gdy jedna piąta udzieliła odpowiedzi przeczących (rys. 1).

¹ Wspólne badanie Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego oraz Centrum Badań Opinii Społecznej (w: "Aktualne problemy i wydarzenia (41)", 10-15 listopada '93; ogólnopolska reprezentatywna próba losowa N=1226).

² "Wartość wykształcenia w polskim społeczeństwie", komunikat z badań CBOS, grudzień '93.

Poglądy na temat sensu wykształcenia są zróżnicowane zależnie od tego, jakie wartości są przez ludzi uznawane, do czego oni dążą. Spośród ogółu wyróżniają się ankietowani, dla których jednym z ważnych celów życiowych jest **własny rozwój i samodoskonalenie** lub **wykształcenie** - oni częściej niż inni uznają sens zdobywania wykształcenia. Najmniej cenią wykształcenie osoby, dla których ważnym celem jest udział we władzy.

Tabela 1

w procentach

Które z celów życiowych są dla Pana(i) ważne?	Czy warto zdobywać wykształcenie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Własny rozwój, samodoskonalenie	87	12	1
Wykształcenie	83	16	1
Działanie dla innych, bycie użytecznym	80	19	1
Niezależność, samodzielność	79	19	2
Poznawanie świata, podróże	77	20	3
Szczęście rodzinne	76	20	4
Uznanie otoczenia	74	22	4
Ciekawa praca	73	24	3
Wygodne życie	72	22	6
Zamożność, duże pieniądze	71	24	5
Udział we władzy	54	39	8

Tabela 2 przedstawia związek między motywami kształcenia uznanymi przez respondentów za najważniejsze a opiniami o sensie jego podejmowania. (Pytanie o motywy było pytaniem projekcyjnym - "dlaczego przede wszystkim ludzie dążą do zdobycia wykształcenia?") Respondenci, których zdaniem ludzie kształcą się mając przede wszystkim na uwadze swój **rozwój intelektualny i samodoskonalenie** lub **niezależność i samodzielność**, częściej niż przeciętnie doceniają wartość wykształcenia. Z kolei badani, którzy uważają, że najważniejszym motywem kształcenia jest **łatwiejsze życie** lub **wysokie zarobki**, rzadziej doceniają tę wartość.

Tabela 2

w procentach

Najważniejsze motywy kształcenia	Czy, Pana(i) zdaniem, warto obecnie w Polsce zdobywać wykształcenie?	
	Tak	Nie
Rozwój intelektualny, samodoskonalenie	87	12
Niezależność, samodzielność	84	15
Uniknięcie bezrobocia	81	18
Interesujący zawód	80	15
Łatwiejsze życie	71	22
Wysokie zarobki	70	26

W tabeli uwzględniono tylko 6 spośród 11 motywów, które uzyskały największą liczbę wskazań jako "najważniejsze".

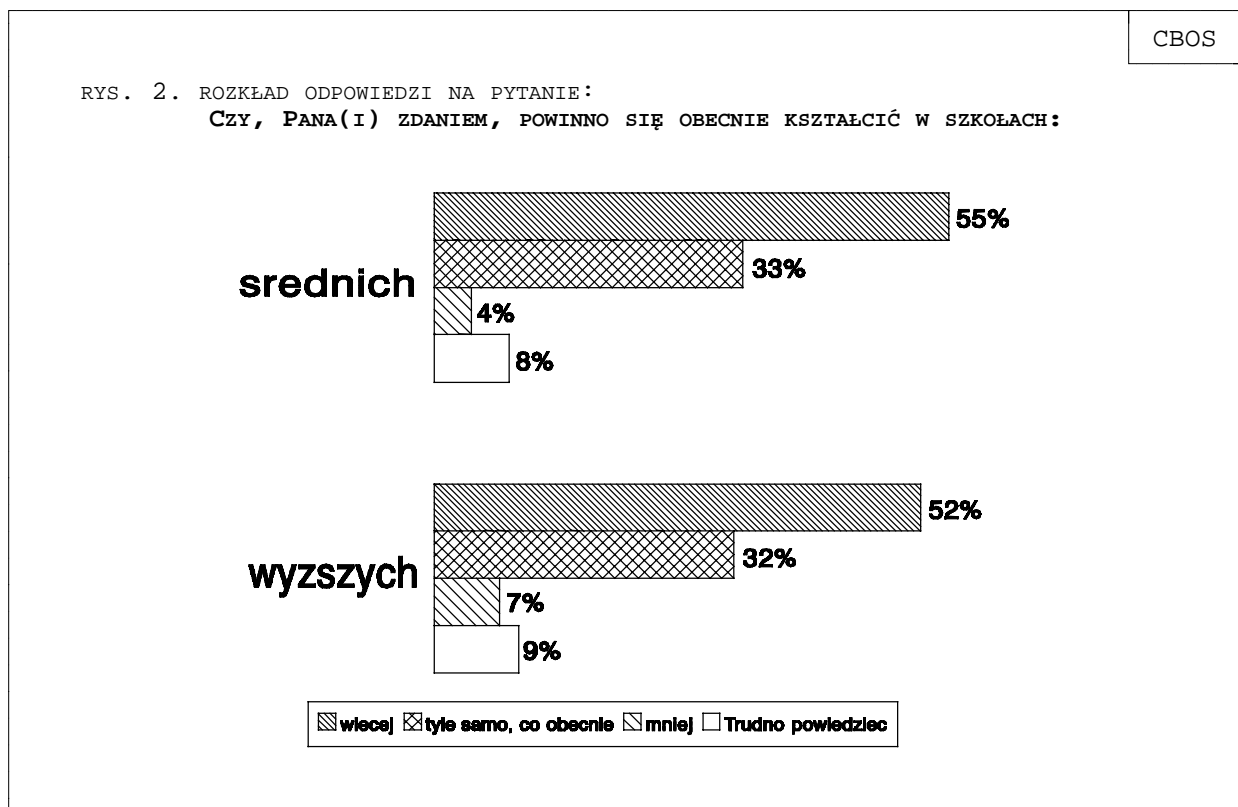
Osoby, które jeszcze się uczą lub niedawno ukończyły naukę częściej niż pozostali deklarują wiarę w sens zdobywania wiedzy: jest to pogląd powszechny wśród uczniów i studentów (90%) oraz wśród najmłodszych ankietowanych - do 24 lat (82%). Im wyższe wykształcenie respondentów, tym częściej twierdzą oni, że warto je zdobywać. Ponadto opinie takie występują z większą niż dla ogółu częstotliwością wśród osób należących do inteligencji i kadry kierowniczej, czyli mających z reguły wysokie wykształcenie, a także wśród rolników - przeciętnie o niskim poziomie wykształcenia. Podzielają je również osoby deklarujące zadowolenie z warunków materialnych oraz duże zainteresowanie polityką.

Przeciwną opinię - że nie warto obecnie się kształcić - częściej niż pozostali, wyrażają respondenci w wieku od 25 do 34 lat, robotnicy, gospodynie domowe oraz bezrobotni i badani mający złe warunki materialne.

Poglądy na omawiany temat są zróżnicowane przede wszystkim w zależności od poziomu wykształcenia ankietowanych, ich warunków materialnych oraz statusu społeczno-zawodowego. Nie widzą sensu kształcenia przede wszystkim ci, którym wykształcenie w życiu zawodowym "nie używają" lub się na nim zawiedli. Zawód ten mógł spotkać zwłaszcza bezrobotnych lub młodych, którzy mimo wykształcenia są narażeni na brak pracy bądź niskie zarobki.

Na szczególną uwagę zasługują rolnicy³ - najczęściej spośród grup zawodowych doceniający wartość wykształcenia, a jednocześnie mający przeciętnie niski jego poziom. W porównaniu z innymi grupami społeczno-zawodowymi częściej uważają, iż wykształcenie zwiększa możliwość uzyskania lekkiej pracy oraz wysokich zarobków⁴.

Innym przykładem oceny wartości wykształcenia jest pogląd na to, jaki powinien być jego zasięg - czy w szkołach średnich i wyższych powinno uczyć się więcej czy mniej osób niż obecnie. Zdaniem ponad połowy badanych zasięg kształcenia na obu poziomach powinien być większy. Około 1/3 ankietyowanych uważa stan obecny za zadowalający, nieliczni tylko sądzą, że powinno się kształcić mniej.

³ Zob. tabele aneksowe.

⁴ Zob. komunikat "Wartość wykształcenia w polskim społeczeństwie", grudzień '93.

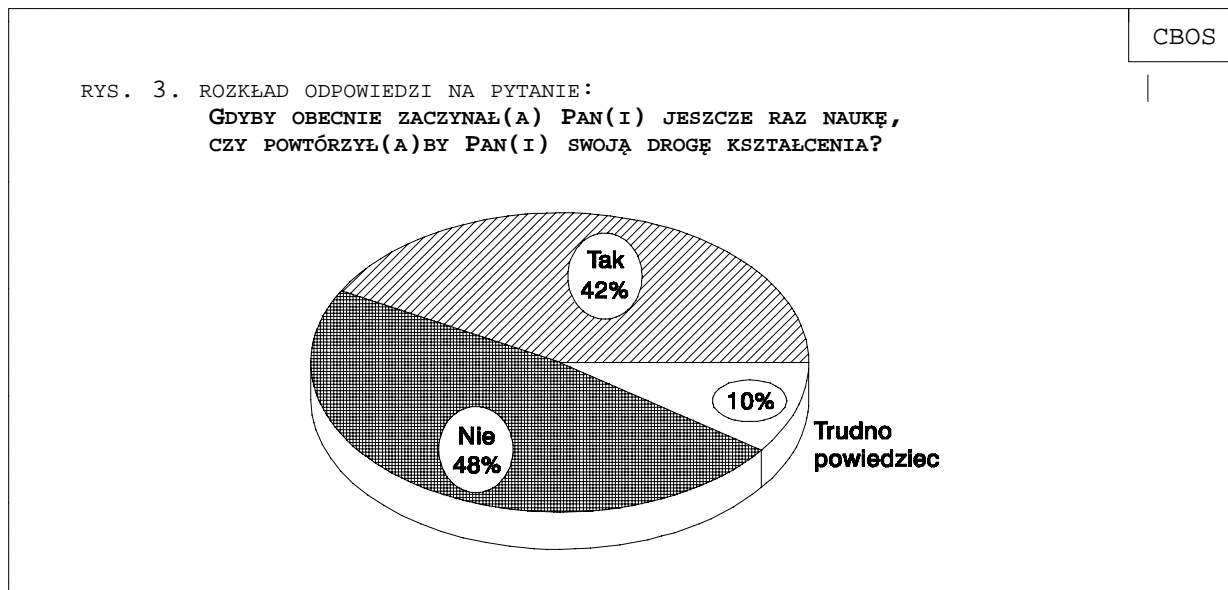
Opinie są tutaj zróżnicowane zależnie od zmiennych społeczno-demograficznych. Zwolennikami zwiększenia liczby osób uczących się w szkołach średnich i wyższych są częściej niż przeciętnie najmlodszy ankietaowani (do 24 lat), osoby z wyższym wykształceniem, inteligencja i kadra kierownicza, pracownicy umysłowi, uczniowie i studenci, respondenci uznający swe warunki materialne za dobre, deklarujący duże zainteresowanie polityką. A więc w zasadzie te same grupy, które częściej niż ogół dostrzegały sens zdobywania wykształcenia.

Za zachowaniem dotychczasowego zasięgu kształcenia opowiadają się przede wszystkim ankietaowani w wieku od 25 do 34 lat, robotnicy niewykwalifikowani, rolnicy, gospodynie domowe, ponadto - w przypadku szkół średnich - robotnicy wykwalifikowani oraz osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Poziom wykształcenia różnicuje poglądy na tę kwestię, ale nie w sposób systematyczny. Na uwagę zasługują dwie sprawy: po pierwsze - ankietaowani po wyższych studiach zdecydowanie częściej niż badani z pozostałych grup wykształcenia są za zwiększeniem liczby kształconych; po drugie - osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym rzadziej niż ankietaowani po szkole podstawowej opowiadają się za wzrostem liczby kształconych, częściej zaś za jej utrzymaniem lub ograniczeniem.

Aprobata własnego wykształcenia

Dążenia edukacyjne są w dużym stopniu związane z poczuciem satysfakcji lub niezadowolenia z posiadanego poziomu wykształcenia. Okazuje się, że rozczarowanie własną drogą edukacyjną występuje nieco częściej niż jej akceptacja (rys. 3). Należy to odnieść zarówno do poziomu, jak i kierunku wykształcenia.

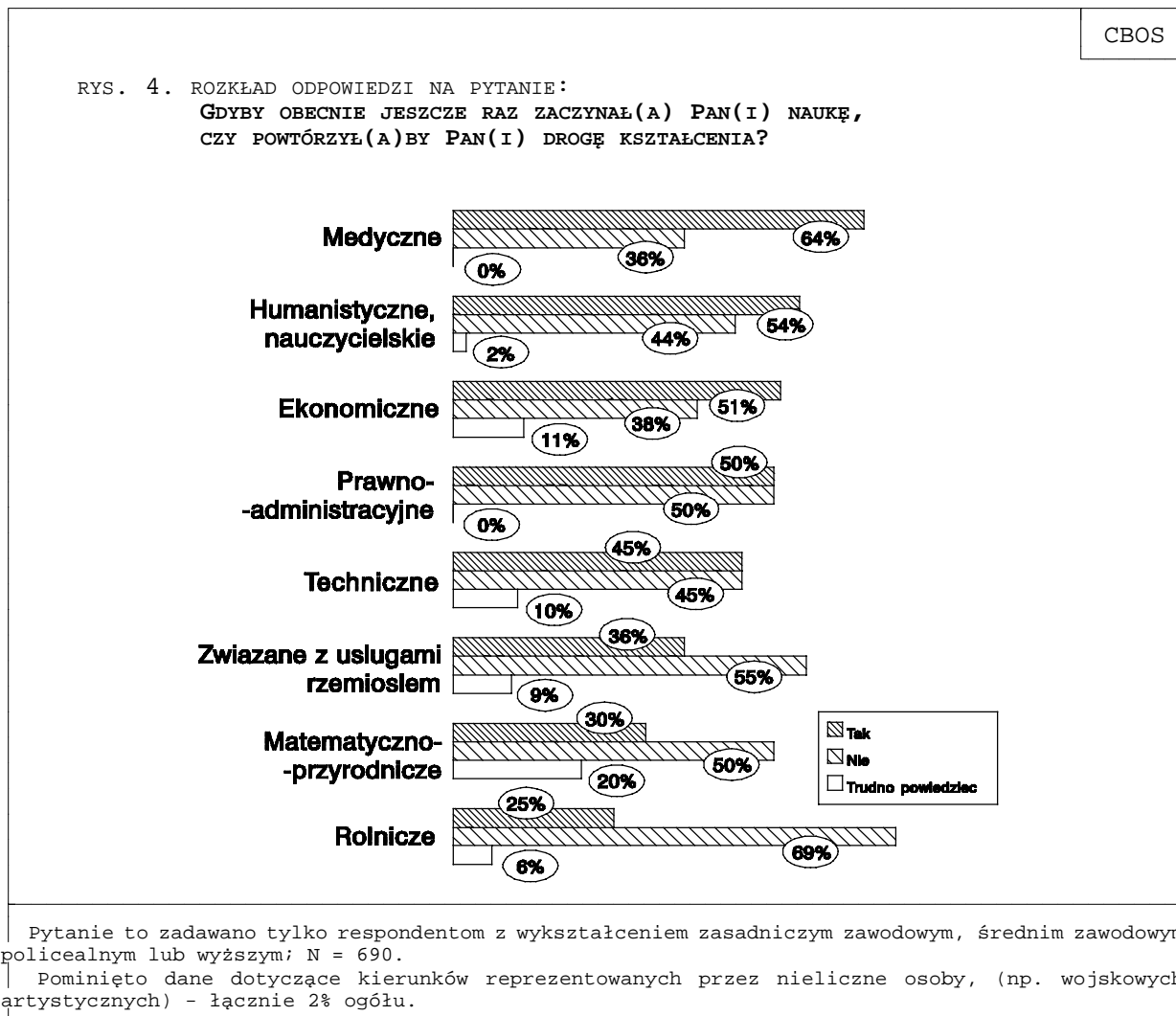

Wysoki poziom akceptacji wykształcenia odnotowano u tych, którzy są w trakcie nauki - nie wchodzi tu jeszcze w grę element weryfikacji jego przydatności w życiu. Powtórzyliby drogę kształcenia częściej niż ogół najmłodszy ankietowany (do 24 lat), mieszkańcy dużych miast, osoby ze średnim i wyższym wykształceniem, inteligencja, pracownicy umysłowi oraz fizyczno-umysłowi, prywatni przedsiębiorcy, uczniowie i studenci, badani deklarujący wyższe dochody, zadowolenie z sytuacji materialnej, duże zainteresowanie polityką, poglądy prawicowe. Nie powtórzyliby swej drogi kształcenia częściej ankietowani w wieku 35-44 lat, mieszkańcy średnich miast, badani mający wykształcenie zasadnicze zawodowe, robotnicy niewykwalifikowani, bezrobotni, osoby niezadowolone z warunków materialnych.

Większość absolwentów szkół wyższych (58%) akceptuje swą drogę kształcenia, szkół średnich - połowa. Wśród absolwentów zasadniczych szkół zawodowych przeważa natomiast (53%) niezadowolenie, deklarowane także przez blisko połowę (48%) ankietowanych mających ukończoną tylko szkołę podstawową. W grupach społeczno-zawodowych podział przebiega według niejednorodnych kryteriów: zadowoleni są najczęściej "umysłowi", a niezadowoleni - nie mający pracy i zagrożeni jej utratą.

Drugim zasadniczym elementem brany pod uwagę przy ocenie drogi edukacyjnej jest kierunek. Jest to zmienna, która wyraźnie różnicuje częstotliwość występowania wśród

ankietowanych jej akceptacji (rys. 4). Można przyjąć, że dokonywana przez respondentów przy okazji tego pytania weryfikacja posiadanego wykształcenia obejmuje zarówno jego związek z upodobaniami i uzdolnieniami, jak i przydatnością na rynku pracy - przy czym nie możemy określić proporcji wpływu tych czynników.

Pierwsze miejsce wśród zadowolonych z własnego wykształcenia zdecydowanie zajęli przedstawiciele służby zdrowia - absolwenci szkół związanych z kierunkami **medycznymi** - do tej grupy należą zarówno lekarze, jak i pielęgniarki, laboranci medyczni itp.; dwie trzecie to osoby z wykształceniem poniżej wyższego. Na drugim miejscu są **humaniści i nauczyciele** - wśród nich większość ma za sobą studia. Jeśli by więc wziąć pod uwagę fakt, że służba zdrowia

i nauczyciele należą do nasłabiej opłacanych grup zawodowych, to należałoby uznać, że dla wielu nie było to decydujące kryterium oceny. Na trzecim są **ekonomiści**, czyli reprezentanci poszukiwanych obecnie specjalności (głównie po szkołach średnich lub pomaturalnych).

Absolwenci studiów prawn-administracyjnych (z reguły po studiach) oraz osoby z wykształceniem **technicznym** (nieliczni po studiach) mają podzielone zdania w tej kwestii.

W ostatniej grupie przeważa opinia, że obecnie podjęto by inną decyzję co do wykształcenia. Są tu zarówno absolwenci szkół (głównie średnich) o kierunkach związanych z szeroko rozumianymi **usługami i rzemiosłem**, jak i reprezentanci dziedzin **matematyczno-przyrodniczych** (w połowie po szkole średniej, w połowie po studiach) oraz przedstawiciele szkół **rolniczych** (z reguły ze średnim wykształceniem).

Akceptacja posiadanego wykształcenia wiąże się ściśle z tym, czego się po nim spodziewamy. Potwierdzenie tej hipotezy znajdujemy biorąc pod uwagę 6 motywów najczęściej wskazywanych przez respondentów jako najważniejsze. Zawiedzeni są częściej niż inni ankietowani, którzy widzą sens zdobywania wykształcenia w tym, by mieć łatwiejsze życie lub by uniknąć bezrobocia. Zadowoleni są zaś badani szukający w nim drogi do rozwoju intelektualnego i samodoskonalenia.

Tabela 3

w procentach

Najważniejsze motywy kształcenia	Gdyby obecnie jeszcze raz zaczynał(a) Pan(i) naukę, czy powtórzył(a)by Pan(i) drogę kształcenia?	
	Tak	Nie
Rozwój intelektualny, samodoskonalenie	51	40
Niezależność, samodzielność	43	47
Interesujący zawód	43	44
Wysokie zarobki	42	50
Uniknięcie bezrobocia	41	55
Łatwiejsze życie	30	57

Aspiracje edukacyjne

◆ Poziom wykształcenia dzieci

Wszystkich respondentów, niezależnie od tego, czy mają dzieci czy też nie, pytaliśmy, jakiego co najmniej wykształcenia pragnęliby dla syna i córki. Pytanie dotyczyło poziomu i kierunku kształcenia.

Tabela 4

w procentach

Poziom wykształcenia	Odsetek osób pragnących wskazanego wykształcenia	
	dla córki	dla syna
Podstawowe	0,2	0,0
Zasadnicze zawodowe	1,7	3,8
Średnie ogólnokształcące	6,8	2,1
Średnie zawodowe	17,2	22,5
Policealne	5,1	1,6
Wyższe zawodowe	17,2	27,3
Wyższe magisterskie	46,7	38,2
Trudno powiedzieć	4,5	4,2

Z przytoczonych danych można wnioskować, że społeczeństwo polskie nie aprobuje dla swoich dzieci wykształcenia poniżej średniego. Mimo że w rzeczywistości tylko około 50% absolwentów szkół podstawowych podejmuje naukę w szkołach średnich, to wykształcenie na niższym poziomie (zasadniczym zawodowym lub podstawowym) zadowala tylko bardzo nielicznych ankietowanych.

Wykształcenia średniego pragnie dla swoich córek 29% badanych, a dla synów 26%. Dla kobiet nieco częściej wybierane są licea ogólnokształcące i szkoły pomaturalne, dla mężczyzn zaś średnie szkoły zawodowe, a więc technika i licea zawodowe. Blisko 2/3 respondentów chciałoby, aby ich dzieci uzyskały wykształcenie wyższe, najczęściej na poziomie magisterskim,

choć aprobata wykształcenia wyższego zawodowego, zwłaszcza dla synów jest dość znaczna⁵.

Pragnienia dotyczące poziomu wykształcenia dzieci są systematycznie i najsilniej zróżnicowane przez wykształcenie samych respondentów. Ukończenie tylko szkoły zasadniczej lub średniej jest aprobowane tym częściej, im niższe wykształcenie mają badani. Osoby legitymujące się wyższym wykształceniem, prawie powszechnie (92%) takiego też pragną dla swoich dzieci. Wysokim aspiracjom edukacyjnym sprzyja również zamieszkiwanie w dużych miejscowościach oraz dobra sytuacja materialna. Dążenie do kształcenia dzieci w szkołach wyższych wyrażają prawie powszechnie przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, natomiast wśród pracowników fizyczno-umysłowych, robotników niewykwalifikowanych i rolników niewiele ponad połowa.

Aspiracje edukacyjne dotyczące dzieci są związane z celami życiowymi i motywami kształcenia. Respondenci, preferujący cele poznawcze, częściej niż pozostali pragną dla swoich dzieci wykształcenia wyższego. Częściej natomiast od innych poprzestają na szkole średniej badani, którzy przykładają wagę do takich celów, jak ciekawa praca, uznanie otoczenia lub wygodne życie.

Osoby pragnące dla swoich dzieci wykształcenia wyższego częściej niż inni uważają, że się ludzie kształcą by osiągnąć niezależność i samodzielność, rozwój intelektualny i samodoskonalenie, podczas gdy aprobujący wykształcenie średnie podkreślali, że zdobywanie wykształcenia motywowane jest dążeniem do wysokich zarobków, łatwiejszego życia oraz lekkiej pracy.

Indywidualne aspiracje edukacyjne są zbieżne z poglądami na zasięg kształcenia w całym kraju. Spośród badanych, którzy uważają, że w szkołach średnich lub wyższych powinno się kształcić więcej osób niż obecnie, prawie 3/4 pragnie dla swoich dzieci wyższego wykształcenia.

Odsetek ankietowanych o takich dążeniach jest znacznie mniejszy wśród respondentów nie dostrzegających potrzeby wzrostu liczby kształconych na obu poziomach. W tabeli 5 przedstawiono dane obrazujące związek między poglądem na zasięg kształcenia w Polsce a

---

⁵ Nie mamy pewności, czy badani zawsze prawidłowo rozumieli wyrażenie "wykształcenie wyższe zawodowe" jako studia dające tytuł licencjata lub równorzędny, czy - być może - niektórzy z nich zaliczali tu również studia magisterskie pozauniwersyteckie, dlatego w dalszym ciągu będziemy łącznie traktować te dwie kategorie odpowiedzi.

pragnieniem dla dzieci ukończenia szkoły wyższej.

Tabela 5

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w Polsce powinno się kształcić w szkołach	Odsetek pragnących wyższego wykształcenia dla:	
	córki	syna
średnich:		
- więcej osób niż obecnie	71	73
- tyle samo, co obecnie	55	59
- mniej osób niż obecni	56	49
wyższych:		
- więcej osób niż obecnie	72	72
- tyle samo, co obecnie	56	60
- mniej osób niż obecnie	55	56

Omówimy teraz parę przykładów wskazujących na zbieżność aspiracji edukacyjnych z poglądami na przydatność wykształcenia oraz postulatami dotyczącymi różnicowania zarobków w zależności od jego poziomu.

Większość badanych - jak widzieliśmy poprzednio - stwierdzała, że warto zdobywać wykształcenie. Potwierdzone to zostało powszechnością dążeń do ukończenia przez dzieci szkoły średniej. Docenianie wykształcenia wyraźnie różnicuje aspiracje co do jego poziomu (tab. 6).

Tabela 6

w procentach

Pożądane wykształcenie*	Czy warto obecnie w Polsce zdobywać wykształcenie?	
	Tak	Nie
<u>Dla córki:</u>		
- średnie	28	42
- wyższe	68	52
- trudno powiedzieć	4	6
<u>Dla syna:</u>		
- średnie	26	44
- wyższe	71	49
- trudno powiedzieć	3	7

Uwaga: w tej oraz w pozostałych tabelach dotyczących pożądanego poziomu wykształcenia dla dzieci, określenie "średnie" oznacza zasadniczą szkołę zawodową, średnią ogólnokształcącą, średnią zawodową lub szkołę pomaturalną, a określenie "wyższe" - wykształcenie wyższe zawodowe lub magisterskie).

Osoby negujące sens zdobywania wykształcenia rzadziej pragną dla swoich dzieci wykształcenia wyższego a częściej średniego. Można domniemywać, że respondenci mówią, iż warto się wykształcić, mają na myśli głównie naukę w szkole wyższej.

Pogląd na to, czy wykształcenie sprzyja osiągnięciom w niektórych dziedzinach życia różnicuje aspiracje edukacyjne. W tabeli 7 zaprezentowano dane ilustrujące związek między opiniami o ułatwiającej roli wykształcenia a pragnieniem ukończenia studiów wyższych przez dzieci.

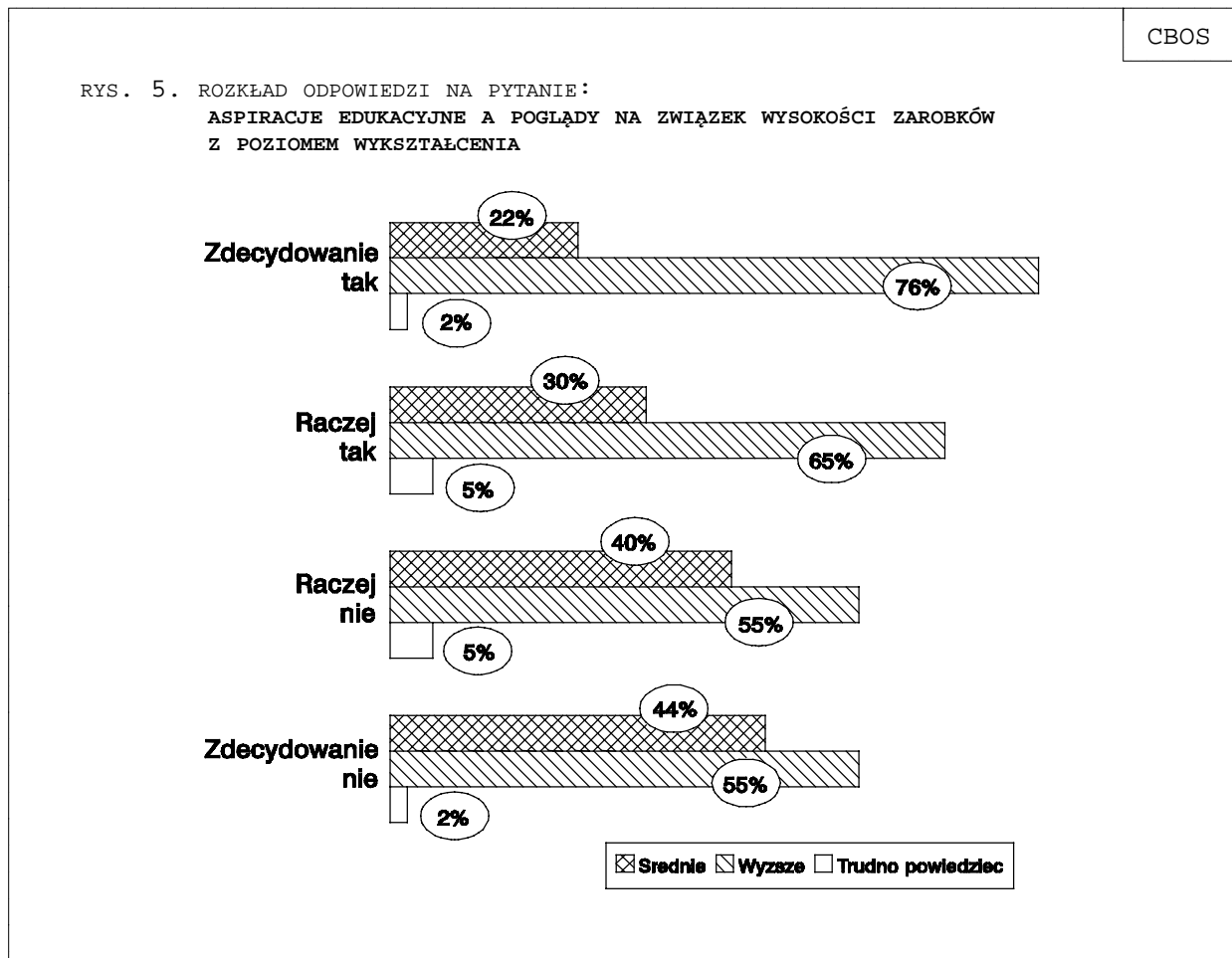
Tabela 7

Czy ludziom wykształconym w porównaniu z niewykształconymi jest łatwiej czy trudniej	Odsetek pragnących wyższego wykształcenie dla:	
	córek	synów
zrobić karierę?		
- łatwiej	66	68
- nie ma różnicy;	53	53
uniknąć bezrobocia?		
- łatwiej	68	69
- nie ma różnicy;	57	60
uniknąć biedy, zubożenia?		
- łatwiej	67	69
- nie ma różnicy;	59	61
mieć przyjaciół i uznanie wśród ludzi?		
- łatwiej	67	69
- nie ma różnicy;	61	63
osiągnąć szczęście rodzinne?		
- łatwiej	67	70
- nie ma różnicy.	65	65

Uwaga: Pominięto odpowiedzi, że ludziom wykształconym jest "trudniej" ze względu na bardzo małe odsetki.

Jeżeli uznaje się, iż w jakiejś dziedzinie wykształcenie nie jest czynnikiem przynoszącym korzyści, ułatwiający osiągnięcia lub zapobiegający degradacji, wówczas odsetek pragnących, aby ich dzieci ukończyły studia jest mniejszy niż wśród przypisujących mu oddziaływanie pozytywne.

Wzrostowi aspiracji edukacyjnych sprzyja pogląd, że wysokość zarobków powinna być uzależniona od poziomu wykształcenia. Spośród osób, które są o tym zdecydowanie przekonane, 3/4 pragnie wyższego wykształcenia dla swoich dzieci. W miarę jak to przekonanie słabnie lub jest negowane, zmniejsza się odsetek takich osób, wzrasta zaś aprobata wykształcenia średniego. Na rysunku 5 zilustrowano to zjawisko na przykładzie pożądanego wykształcenia dla chłopców (dla dziewcząt wyniki są podobne).

Im większe proponowane wynagrodzenie dla osób z wyższym wykształceniem, tym częściej respondenci za najniższy pożądany poziom wykształcenia swoich dzieci uważają ukończenie studiów (tab. 8).

Tabela 8

Pożądane wykształcenie	Zarobki proponowane dla ludzi z wyższym wykształceniem mieszczą się w granicach:			
	do 3 mln	od 3,1 do 6 mln	od 6,1 do 9 mln	powyżej 9,1 mln
Dla córki				
- średnie	40	32	25	19
- wyższe	52	63	73	78
- trudno powiedzieć	8	5	2	3
Dla syna				
- średnie	34	30	23	20
- wyższe	60	65	76	79
- trudno powiedzieć	6	5	1	1

Osoby aspirujące do kształcenia dzieci w szkołach wyższych są skłonne postulować wyższe zarobki dla ich absolwentów. Zależność taką odnotowano również w przypadku absolwentów szkół podstawowych, lecz w o wiele mniejszym stopniu. Można jednak sądzić, iż dążenia edukacyjne są zbieżne z postulatami zarobkowymi dla obu rozpatrywanych kategorii. Trzeba dodać, że bardzo rzadko proponowane były dla absolwentów szkół podstawowych zarobki w wysokości ponad 6 milionów, ale z reguły propozycje te dawali respondenci pragnący dla swoich dzieci wykształcenia wyższego.

◆ Kierunek wykształcenia dzieci

Badanych, którzy pragnęli dla swoich dzieci wykształcenia wyższego, zawodowego średniego lub zasadniczego, pytano o kierunek tego kształcenia.

Tabela 9

w procentach

Grupy kierunków:	W y k s z t a ł c e n i e			
	średnie		wyższe	
	córki	synowie	córki	synowie
Nauczycielskie, pedagogiczne	2,3	--	9,8	1,2
Humanistyczno-społeczne	1,6	0,3	8,9	1,3
Prawno-administracyjne	2,2	0,3	9,2	10,1
Ekonomiczno-handlowe	27,7	3,8	14,0	9,3
Matematyczno-przyrodnicze	3,3	3,7	2,5	8,1
Medyczne	18,0	0,3	31,5	11,0
Rolnicze	1,8	1,4	8,7	3,6
Techniczne	3,6	58,8	3,5	33,3
Artystyczne	0,4	--	1,9	0,4
Wychowanie fizyczne	0,5	0,4	0,3	0,6
Wojskowe, morskie, policyjne	--	0,9	--	3,6
Teologiczne	--	--	0,1	1,3
Usługi typu rzemieślniczego	18,5	3,7	0,7	0,4
Zależy od dziecka (córki, syna)	1,0	1,5	1,7	1,7
Inna odpowiedź	0,3	1,1	1,3	1,2
Nie wiem, trudno powiedzieć	9,3	6,9	6,7	5,6
Brak odpowiedzi	9,4	9,0	7,3	7,4

Na uwagę zasługuje znaczna koncentracja wyborów na pewnych grupach kierunków, szczególnie wyraźna przy dążeniach do średniego poziomu kształcenia. Dla córek wybiera się bardzo często kierunki ekonomiczno-handlowe, medyczne i rzemieślnicze, dla synów techniczne.

W ramach niektórych grup kierunków występuje skupienie wyborów wokół pewnych zawodów, o czym świadczą bardziej szczegółowe dane. Przykładowo: wśród osób wybierających dla córek wykształcenie średnie i zawody medyczne aż w 2/3 przypadków wymieniono zawód pielęgniarki. Połowa badanych, pragnących dla córek wykształcenia rzemieślniczego, wymieniała zawód krawcowej. W grupie osób wybierających dla synów kierunki techniczne w szkołach średnich ponad połowa wskazała kierunek mechaniczny. Spośród 65 osób wybierających dla synów wykształcenie wyższe na kierunkach matematyczno-przyrodniczych 48 podało informatykę. Warto również odnotować bardzo małą popularność niektórych kierunków, np. nauczycielskich i humanistyczno-społecznych dla synów. Do rzadkości należy wybór kierunków artystycznych i wychowania fizycznego.

Zmienne społeczno-demograficzne mają pewien wpływ na wybór kierunku kształcenia dla dzieci. Kierunki humanistyczne i nauczycielskie częściej niż przeciętnie wskazują sześćdziesięciolatkowie, mieszkańcy małych miast, osoby z wyższym wykształceniem, inteligencja oraz prywatni przedsiębiorcy. Prawo wybierają częściej niż inni mieszkańcy średnich miast, osoby z wyższym wykształceniem, kadra kierownicza i inteligencja, lecz również robotnicy niewykwalifikowani. Obie grupy kierunków (humanistyczne i prawne), stosunkowo rzadko wymieniają rolnicy, którzy opowiadają się najczęściej za dyscyplinami ekonomicznymi, preferowanymi również przez mieszkańców dużych miast, osoby z wykształceniem zasadniczym, w wieku 55 - 64 lata. Stosunkowo najrzadziej natomiast wskazują je osoby z wykształceniem wyższym oraz reprezentujące kadre kierowniczą i inteligencję.

Na uwagę zasługują jeszcze wybory kierunków medycznych dla dziewcząt oraz technicznych dla chłopców. Pierwsze preferują bardziej niż inni mieszkańcy małych miast, osoby najstarsze, mające wykształcenie podstawowe oraz robotnicy wykwalifikowani, dużo rzadziej młodzież oraz uczniowie i studenci. Kierunki techniczne są szczególnie atrakcyjne dla mieszkańców średnich miast, osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, robotników niewykwalifikowanych, pracowników fizyczno-umysłowych i prywatnych przedsiębiorców.

Najmniej zwolenników kierunki te mają wśród uczniów i studentów, ludzi młodych oraz wśród inteligencji i pracowników umysłowych.

Wobec dużego zróżnicowania propozycji dotyczących kierunku kształcenia dla dziewcząt i chłopców interesująca jest duża zgodność poglądów na ten temat kobiet i mężczyzn. Wyjątkiem jest wybór kierunków medycznych dla córek - wybierają je częściej mężczyźni niż kobiety.

Badając preferencje rodziców związane z kierunkiem nauki ich dzieci, zadawaliśmy sobie pytanie, czy w rodzinach występują tendencje do kontynuacji kształcenia w określonych dyscyplinach, a więc bezpośredniego oddziaływania na dzieci nie tyle pragnień, ile edukacyjnych i zawodowych doświadczeń rodziców.

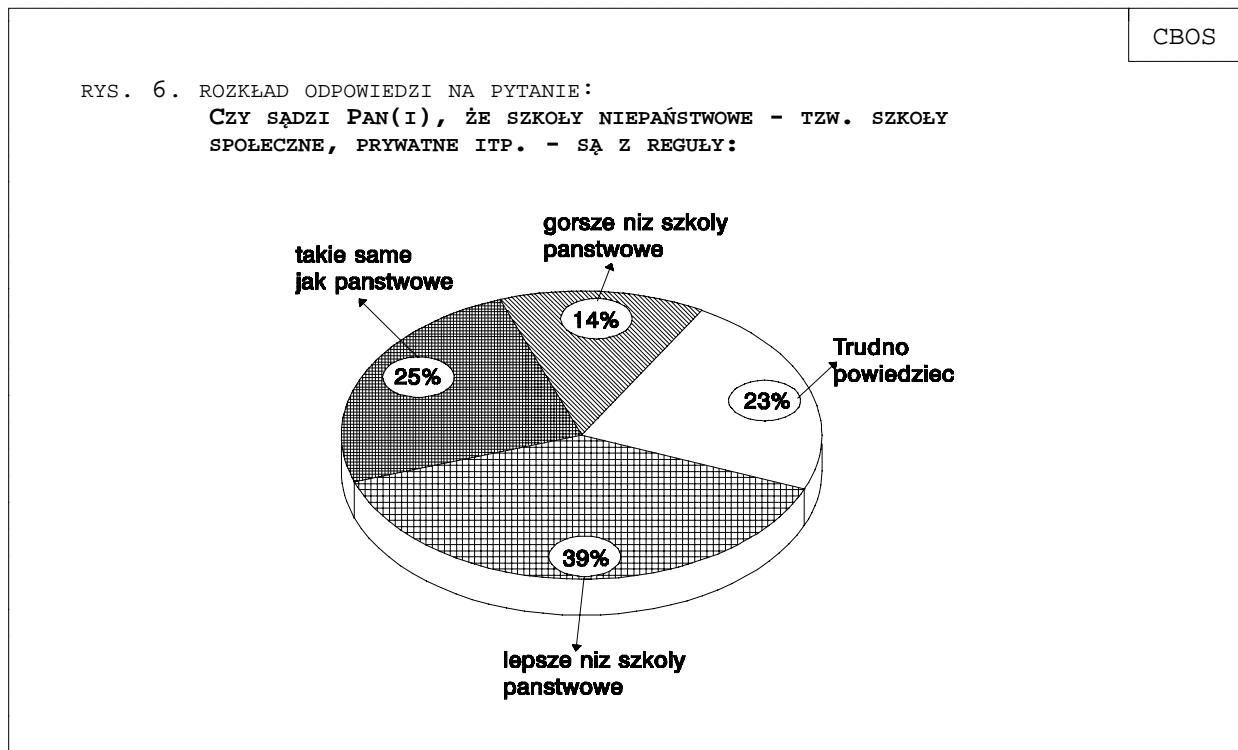
W wyborze kierunku nauki dla dziewcząt owa tendencja dziedziczenia występuje wśród przedstawicieli dyscyplin humanistyczno-społecznych i pedagogicznych, ekonomicznych i medycznych, dla chłopców zaś - technicznych. Przedstawiciele tych dyscyplin wybierają ukończone przez siebie szkoły dla swoich dzieci częściej niż czynią to inni lub preferują je bardziej niż jakiegokolwiek inne kierunki nauki.

Z przedstawionej analizy wynika, że preferencje dotyczące kierunków nauki skupiają się wokół kilku dziedzin. W większości przypadków mamy do czynienia z odchodzeniem od własnej specjalności, w niewielu dyscyplinach obserwujemy skłonność do kontynuacji. Społeczeństwo polskie częściowo przyswoiło sobie zmieniające się zapotrzebowanie na specjalistów, obserwujemy dużą popularność niektórych kierunków, np. ekonomia i prawo. Badani doceniają merytokratyczną rolę wykształcenia oraz wierzą w siłę dobrego przygotowania zawodowego w kierunkach tradycyjnie docenianych w naszym społeczeństwie. Przejawia się to w preferowaniu zawodu lekarza lub nauczyciela dla kobiet, inżyniera dla mężczyzn, a wśród osób mających niższe aspiracje edukacyjne - zawodu rzemieślnika o wyraźnie zarysowanym profilu kierunków żeńskich (np. krawcowa) i męskich (np. mechanik).

Porównanie szkół państwowych i niepaństwowych

Na koniec wspomniemy o nowym w naszych warunkach problemie - porównania jakości szkół państwowych i niepaństwowych. Z założenia szkoły prywatne czy tzw. społeczne miały być lepsze niż szkoły państwowe, jednak w dyskusjach na temat ich funkcjonowania niekiedy kwestionuje się tę regułę. Zadawaliśmy sobie zatem pytanie, czy po kilku latach doświadczeń szkoły niepaństwowe potwierdziły wyższość, którą przypisywano im na początku funkcjonowania.

Największa grupa respondentów uznała za lepsze szkoły niepaństwowe, ale jednocześnie znaczny odsetek sądzi, że nie różnią się one od państwowych (rys.6). Na uwagę zasługuje liczna grupa wstrzymujących się od wyrażenia opinii o tej kwestii.

Szkoły niepaństwowe są oceniane jako lepsze od państwowych tym częściej, im ankietowani są młodszy, im wyższy mają standard materialny, im większe deklarują zainteresowanie polityką. Ponadto opinię taką wyrażają częściej niż przeciętnie przedstawiciele inteligencji, pracowników umysłowych oraz fizyczno-umysłowych, bezrobotnych, prywatnych przedsiębiorców, robotników niewykwalifikowanych i gospodyń domowych.

Wyższość państwowych szkół dostrzegają częściej osoby w wieku 45-64 lat, robotnicy wykwalifikowani, uczniowie i studenci.

Najrzadziej uznawali wyższość szkół niepaństwowych ankietowani z wykształceniem podstawowym, najczęściej zaś - ze średnim. Osoby deklarujące lewicowe poglądy wolą szkoły państwowe, podczas gdy określający się jako zwolennicy prawicy wskazywali na wyższość niepaństwowych.

★

★   ★

Wyrazem społecznych dążeń edukacyjnych jest przekonanie ponad połowy badanych, że zarówno w szkołach średnich, jak i wyższych powinno się kształcić więcej osób niż dotychczas. Jednocześnie trzy czwarte ankietowanych sądzi, iż obecnie w Polsce warto zdobywać wykształcenie - niemniej należy podkreślić, że 20% jest przeciwnego zdania. W tej drugiej grupie są przede wszystkim osoby, których oczekiwania nie są spełniane dzięki wykształceniu lub które ogólnie można określić jako "zawiedzione". Nieco więcej osób wyraża niezadowolenie z własnego wykształcenia niż je akceptuje. Zależy to zarówno od jego poziomu, jak i kierunku. Nie powtórzyłoby swej drogi edukacyjnej szczególnie wielu absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, a także ankietowanych mających specjalności związane z rolnictwem, usługami i rzemiosłem. Akceptują swe wykształcenie zwłaszcza absolwenci szkół wyższych, przedstawiciele kierunków medycznych, humanistyczno-społecznych i pedagogicznych.

Z danych dotyczących aspiracji edukacyjnych można wnioskować, że w społeczeństwie polskim uznaje się za pożądany co najmniej średni poziom wykształcenia. Dla swych dzieci ankietowani wybraliby najchętniej studia wyższe. Preferencje co do kierunku nauki koncentrują

się na pewnych specjalnościach. Dla kobiet wybiera się szczególnie często dziedziny humanistyczno-społeczne i pedagogiczne, ekonomiczne i medyczne. Z kolei preferencje dla mężczyzn ogniskują się na kierunkach technicznych.

Wyniki omawianych badań dostarczają informacji o atrakcyjności poziomów i kierunków kształcenia, nie zaś o popularności mierzonej liczbą kandydatów do poszczególnych szkół. Obserwując jednak procesy selekcyjne w szkolnictwie ponadpodstawowym łatwo dostrzec, że między atrakcyjnością i popularnością występuje wyraźny związek.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, warto obecnie w Polsce zdobywać wykształcenie?
(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	76	20	4	1225
Płeć				
Mężczyźni	76	22	3	609
Kobiety	76	19	5	616
Wiek				
do 24 lat	82	17	1	127
25-34	71	27	2	217
35-44	75	23	2	312
45-54	74	22	4	223
55-64	79	16	6	180
65 lat i więcej	79	12	9	167
Miejsce zamieszkania				
Wieś	76	19	5	477
Miasto do 20 tys.	75	20	4	128
od 21 do 100 tys.	78	19	3	236
101-500 tys.	70	25	5	183
501 tys. i więcej mieszk.	79	20	1	200
Region				
Północny	85	13	2	158
Zachodni	80	20	1	116
Środkowozachodni	75	21	5	178
Środkowy	78	17	4	222
Wschodni	68	23	9	144
Południowo-wschodni	72	25	3	192
Południowo-zachodni	74	22	4	217
Wykształcenie				
Podstawowe	75	18	7	448
Zasadnicze zawodowe	74	24	2	321
Średnie	77	20	3	361
Wyższe	81	19	0	96
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	83	16	1	83
Prac. umysł. niż. szczebla	79	20	1	106
Pracownicy fiz.- umysł.	79	20	1	70
Robotnicy wykwalifikowani	73	25	2	146
Robotnicy niewykwalifik.	69	26	5	77
Rolnicy	84	13	2	94
Prywatni przedsiębiorcy	76	24	0	53
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	76	17	7	362
Uczniowie i studenci	90	10	0	42
Bezrobotni	64	30	6	96
Gospodynie domowe i inni	71	27	3	94
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	72	20	7	52
500 tys. - 999 tys.	68	28	4	257
1000 tys. - 1499 tys.	76	20	4	333
1500 tys. - 1999 tys.	75	21	4	228
2000 tys. i powyżej	82	15	3	324
Ocena własnych war. mater.				
Złe	71	25	3	508
Średnie	78	18	5	578
Dobre	84	13	3	137
Zainteresowanie polityką				
Duże	83	15	1	148
Średnie	77	21	2	587
Małe lub żadne	73	21	6	491
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	71	24	6	73
Raz w tygodniu	74	22	4	704
Kilka razy w roku	81	16	2	316
W ogóle nie uczestniczy	75	21	4	132
Poglądy polityczne				
Lewica	76	21	3	299
Centrum	80	18	1	381
Prawica	80	18	2	270
Trudno powiedzieć	66	24	10	275

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, powinno się kształcić w szkołach średnich?
(%)

	więcej osób	tyle samo	mniej osób	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	55	33	4	8	1226
Płeć					
Mężczyźni	54	34	5	7	609
Kobiety	55	32	4	9	617
Wiek					
do 24 lat	70	23	2	4	127
25-34	46	39	6	9	217
35-44	53	36	4	7	312
45-54	59	33	4	4	223
55-64	52	35	4	10	179
65 lat i więcej	55	28	5	12	167
Miejsce zamieszkania					
Wieś	50	37	5	8	477
Miasto do 20 tys.	49	31	4	16	129
od 21 do 100 tys.	55	34	5	5	236
101-500 tys.	61	29	3	7	183
501 tys. i więcej mieszk.	63	27	4	6	200
Region					
Północny	52	39	3	6	158
Zachodni	56	33	4	7	116
Środkowozachodni	52	39	3	6	177
Środkowy	51	33	4	11	222
Wschodni	64	19	7	10	144
Południowo-wschodni	49	35	6	9	192
Południowo-zachodni	60	31	4	5	217
Wykształcenie					
Podstawowe	52	33	5	10	449
Zasadnicze zawodowe	48	40	5	7	321
Średnie	59	31	4	7	361
Wyższe	76	20	2	3	96
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	71	27	1	1	83
Prac. umysł. niż. szczebla	62	33	3	3	106
Pracownicy fiz.- umysł.	57	30	4	9	70
Robotnicy wykwalifikowani	52	39	4	5	146
Robotnicy niewykwalifik.	34	45	11	10	77
Rolnicy	51	40	2	7	94
Prywatni przedsiębiorcy	55	34	0	11	53
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	54	29	6	11	362
Uczniowie i studenci	89	11	0	0	42
Bezrobotni	58	28	6	8	96
Gospodynie domowe i inni	39	48	4	8	94
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 500 tys. zł	53	27	7	12	52
500 tys. - 999 tys.	48	36	8	8	257
1000 tys. - 1499 tys.	53	36	3	8	333
1500 tys. - 1999 tys.	51	36	5	8	228
2000 tys. i powyżej	65	27	3	6	324
Ocena własnych war. mater.					
Złe	54	34	5	7	509
Średnie	54	33	4	9	578
Dobre	60	30	4	6	137
Zainteresowanie polityką					
Duże	68	26	4	2	148
Średnie	58	32	5	5	587
Małe lub żadne	47	36	4	12	491
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	54	30	9	7	73
Raz w tygodniu	52	37	3	7	705
Kilka razy w roku	60	28	3	8	316
W ogóle nie uczestniczy	56	26	10	9	131
Poglądy polityczne					
Lewica	60	31	5	5	299
Centrum	56	35	3	5	381
Prawica	59	32	4	5	270
Trudno powiedzieć	43	34	6	16	276

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem powinno się kształcić w szkołach wyższych (%)

	więcej osób	tyle samo	mniej osób	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	52	32	7	9	1226
Płeć					
Mężczyźni	49	33	10	8	609
Kobiety	55	31	5	9	617
Wiek					
do 24 lat	60	27	8	6	127
25-34	43	37	9	11	217
35-44	51	34	8	7	312
45-54	57	31	7	5	223
55-64	54	29	6	12	179
65 lat i więcej	51	30	6	14	167
Miejsce zamieszkania					
Wieś	50	33	8	9	477
Miasto do 20 tys.	51	24	9	15	129
od 21 do 100 tys.	55	30	9	6	236
101-500 tys.	54	35	4	7	183
501 tys. i więcej mieszk.	52	33	6	9	200
Region					
Północny	53	31	9	7	158
Zachodni	49	35	7	8	116
Środkowozachodni	53	35	5	6	177
Środkowy	51	32	5	12	222
Wschodni	58	24	10	8	144
Południowo-wschodni	44	36	8	12	192
Południowo-zachodni	56	30	8	7	217
Wykształcenie					
Podstawowe	54	29	6	11	449
Zasadnicze zawodowe	45	36	10	9	321
Średnie	54	32	6	8	361
Wyższe	62	28	5	5	96
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	66	28	3	3	83
Prac. umysł. niż. szczebla	59	30	7	4	106
Pracownicy fiz.- umysł.	53	28	7	12	70
Robotnicy wykwalifikowani	46	35	13	6	146
Robotnicy niewykwalifik.	42	41	9	7	77
Rolnicy	46	37	8	9	94
Prywatni przedsiębiorcy	49	36	3	12	53
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	51	29	7	13	362
Uczniowie i studenci	83	14	4	0	42
Bezrobotni	55	32	5	8	96
Gospodynie domowe i inni	42	40	7	11	94
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 500 tys. zł	48	24	16	12	52
500 tys. - 999 tys.	48	37	8	7	257
1000 tys. - 1499 tys.	48	35	8	9	333
1500 tys. - 1999 tys.	53	33	8	7	228
2000 tys. i powyżej	60	26	5	9	324
Ocena własnych war. mater.					
Złe	49	36	7	8	509
Średnie	53	29	8	10	578
Dobre	58	29	5	7	137
Zainteresowanie polityką					
Duże	63	23	11	3	148
Średnie	55	31	7	7	587
Małe lub żadne	45	36	6	13	491
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	58	29	6	7	73
Raz w tygodniu	50	35	7	9	705
Kilka razy w roku	56	28	6	9	316
W ogóle nie uczestniczy	51	27	13	10	131
Poglądy polityczne					
Lewica	60	27	7	6	299
Centrum	50	35	8	7	381
Prawica	54	32	9	6	270
Trudno powiedzieć	44	34	4	18	276

Tabela 4. Gdyby obecnie zaczynał(a) Pan(i) jeszcze raz naukę, czy powtórzył(a)by Pan(i) swoją drogę kształcenia? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	42	48	10	1224
Płeć				
Mężczyźni	40	48	12	608
Kobiety	43	47	10	616
Wiek				
do 24 lat	52	40	8	127
25-34	44	47	9	215
35-44	37	55	9	312
45-54	46	46	8	223
55-64	40	46	14	180
65 lat i więcej	36	43	21	167
Miejsce zamieszkania				
Wieś	35	49	16	477
Miasto do 20 tys.	43	40	17	129
od 21 do 100 tys.	43	50	6	235
101-500 tys.	40	52	8	183
501 tys. i więcej mieszk.	55	41	4	200
Region				
Północny	36	50	14	158
Zachodni	41	51	7	116
Środkowo-zachodni	43	49	8	178
Środkowy	38	47	15	221
Wschodni	41	53	6	144
Południowo-wschodni	47	39	14	192
Południowo-zachodni	44	46	9	216
Wykształcenie				
Podstawowe	35	48	17	448
Zasadnicze zawodowe	36	53	11	320
Średnie	50	44	6	360
Wyższe	58	38	4	96
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	56	43	1	83
Prac. umysł. niż. szczebla	50	42	7	105
Pracownicy fiz. - umysł.	49	45	6	70
Robotnicy wykwalifikowani	35	51	14	145
Robotnicy niewykwalifik.	38	56	6	77
Rolnicy	34	50	17	94
Prywatni przedsiębiorcy	53	39	8	53
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	37	48	15	362
Uczniowie i studenci	68	21	11	42
Bezrobotni	34	58	8	96
Gospodynie domowe i inni	45	47	8	94
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	37	49	14	52
500 tys. - 999 tys.	35	52	12	257
1000 tys. - 1499 tys.	41	43	16	333
1500 tys. - 1999 tys.	43	50	8	228
2000 tys. i powyżej	48	46	7	323
Ocena własnych war. mater.				
Złe	36	52	12	509
Średnie	44	45	12	576
Dobre	55	40	5	137
Zainteresowanie polityką				
Duże	49	47	4	148
Średnie	45	47	9	587
Małe lub żadne	36	48	16	490
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	52	34	14	73
Raz w tygodniu	42	47	11	704
Kilka razy w roku	39	50	11	315
W ogóle nie uczestniczy	41	49	9	131
Poglądy polityczne				
Lewica	43	51	6	299
Centrum	41	49	10	380
Prawica	47	47	6	269
Trudno powiedzieć	37	42	22	275

Tabela 5. Jakiego co najmniej poziomu wykształcenia pragnął(ęła)by Pan(i) dla swojej córki? 1 - podstawowe; 2 - średnie ogólnokształcące; 3 - średnie zawodowe; 4 - wyższe zawodowe; 5 - wyższe magisterskie (%)

	1	2	3	4	5	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	2	7	23	17	47	4	1220
Płeć							
Mężczyźni	2	7	22	17	46	5	605
Kobiety	2	7	23	17	48	4	615
Wiek							
do 24 lat	3	6	20	14	54	4	126
25-34	2	10	31	13	43	2	215
35-44	1	6	22	19	48	4	312
45-54	3	5	20	17	50	5	223
55-64	1	6	24	19	45	5	180
65 lat i więcej	3	9	15	23	42	8	164
Miejsce zamieszkania							
Wieś	3	9	26	19	36	6	474
Miasto do 20 tys.	0	5	14	27	53	1	128
od 21 do 100 tys.	1	8	29	15	46	2	235
101-500 tys.	1	5	13	14	60	8	183
501 tys. i więcej mieszk.	2	3	21	14	58	3	200
Region							
Północny	2	7	24	19	45	2	158
Zachodni	2	6	19	13	58	2	115
Środkowozachodni	2	12	22	20	41	3	178
Środkowy	2	3	19	23	47	5	219
Wschodni	0	5	24	14	51	5	144
Południowo-wschodni	2	9	21	13	50	5	192
Południowo-zachodni	2	7	27	17	41	7	215
Wykształcenie							
Podstawowe	3	8	29	17	36	7	446
Zasadnicze zawodowe	2	9	27	17	39	5	319
Średnie	0	5	16	20	57	1	359
Wyższe	0	1	5	8	84	3	96
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	0	1	7	16	74	3	83
Prac.umysł.niż.szczebła	0	4	16	19	60	1	105
Pracownicy fiz.- umysł.	5	7	33	10	43	2	70
Robotnicy wykwalifikowani	2	10	22	20	41	6	146
Robotnicy niewykwalifik.	3	5	32	19	38	4	77
Rolnicy	0	12	29	17	37	4	94
Prywatni przedsiębiorcy	0	2	26	14	57	2	53
Bierni zawodowo							
Renciści i emeryci	3	7	22	20	42	5	359
Uczniowie i studenci	0	0	16	15	62	7	41
Bezrobotni	3	8	22	13	52	3	96
Gospodynie domowe i inni	1	9	28	15	39	8	94
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 500 tys.zł	4	6	30	8	43	9	52
500 tys. - 999 tys.	4	10	21	24	34	6	257
1000 tys. - 1499 tys.	3	9	25	17	42	5	331
1500 tys. - 1999 tys.	1	3	23	20	50	2	226
2000 tys. i powyżej	0	5	20	13	59	3	324
Ocena własnych war. mater.							
Złe	2	7	25	17	43	5	508
Średnie	1	7	22	17	48	5	573
Dobre	3	6	17	16	56	2	137
Zainteresowanie polityką							
Duże	1	4	11	20	64	1	148
Średnie	1	7	25	17	47	3	583
Małe lub żadne	3	7	23	17	42	7	490
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	0	12	18	16	50	4	73
Raz w tygodniu	2	7	27	19	41	4	702
Kilka razy w roku	1	8	18	16	54	3	314
W ogóle nie uczestniczy	1	1	15	14	59	10	132
Poglądy polityczne							
Lewica	1	7	19	19	51	3	298
Centrum	2	8	27	17	43	3	380
Prawica	1	6	18	16	57	1	267
Trudno powiedzieć	3	7	24	17	37	12	275

Tabela 6. Jakiemu co najmniej poziomowi wykształcenia pragnął(ęła)by Pan(i) dla swojego syna? 1 - podstawowe; 2 - średnie ogólnokształcące; 3 - średnie zawodowe; 4 - wyższe zawodowe; 5 - wyższe magisterskie (%)

	1	2	3	4	5	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	4	2	24	27	38	4	1222
Płeć							
Mężczyźni	4	3	23	27	39	5	607
Kobiety	4	2	25	28	38	4	615
Wiek							
do 24 lat	3	2	17	24	47	7	126
25-34	4	5	29	27	34	2	215
35-44	4	1	25	31	36	3	312
45-54	4	2	26	26	38	4	223
55-64	3	2	22	26	44	3	178
65 lat i więcej	5	1	22	27	36	8	167
Miejsce zamieszkania							
Wieś	6	4	28	26	30	6	474
Miasto do 20 tys.	0	1	17	33	47	2	128
od 21 do 100 tys.	3	1	31	26	37	2	236
101-500 tys.	1	1	16	24	50	7	183
501 tys. i więcej mieszk.	4	1	18	31	44	2	200
Region							
Północny	3	1	26	36	32	1	158
Zachodni	2	2	17	27	51	2	113
Środkowozachodni	5	3	28	25	37	2	178
Środkowy	5	1	21	31	39	5	221
Wschodni	5	4	19	19	49	4	144
Południowo-wschodni	5	3	26	23	37	5	192
Południowo-zachodni	2	1	28	29	32	8	217
Wykształcenie							
Podstawowe	6	3	27	25	34	6	447
Zasadnicze zawodowe	5	2	33	25	28	6	319
Średnie	1	2	17	32	46	2	360
Wyższe	1	0	7	28	64	0	96
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	2	0	10	29	60	0	83
Prac.umysł.niż.szczebła	1	0	15	35	48	1	106
Pracownicy fiz.- umysł.	7	3	33	25	30	2	70
Robotnicy wykwalifikowani	2	3	24	31	33	6	146
Robotnicy niewykwalifik.	7	1	28	23	38	3	77
Rolnicy	5	3	33	25	28	6	94
Prywatni przedsiębiorcy	2	4	21	27	44	2	53
Bierni zawodowo							
Renciści i emeryci	5	2	23	28	36	5	361
Uczniowie i studenci	0	0	5	19	70	7	41
Bezrobotni	4	3	32	24	33	3	96
Gospodynie domowe i inni	2	2	34	24	32	6	92
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 500 tys.zł	10	2	34	24	22	8	52
500 tys. - 999 tys.	6	3	29	23	31	6	257
1000 tys. - 1499 tys.	4	3	28	28	32	5	332
1500 tys. - 1999 tys.	2	1	24	30	41	2	228
2000 tys. i powyżej	2	1	16	30	49	2	322
Ocena własnych war. mater.							
Złe	4	2	27	26	37	4	507
Średnie	3	2	23	29	38	5	576
Dobre	5	3	18	25	48	2	137
Zainteresowanie polityką							
Duże	1	1	11	37	49	1	148
Średnie	3	3	24	28	39	3	586
Małe lub żadne	6	2	28	23	34	7	488
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	5	3	24	38	28	3	73
Raz w tygodniu	4	2	27	28	35	4	701
Kilka razy w roku	2	3	21	26	45	3	315
W ogóle nie uczestniczy	3	0	15	25	47	10	132
Poglądy polityczne							
Lewica	2	2	19	31	44	2	299
Centrum	4	2	28	28	36	2	381
Prawica	4	0	20	28	46	2	269
Trudno powiedzieć	5	3	29	23	28	12	272